

Гарбар Г.А.

доктор філософських наук
професор кафедри музичного мистецтва
Відокремленого підрозділу «Миколаївська
філія Київського національного
університету культури і мистецтв»

Олексенко Р.І.

доктор філософських наук, професор
завідувач кафедри публічного управління
та права
Таврійського державного
агротехнологічного університету імені
Дмитра Моторного

ТУРИЗМ ЯК ЕКОНОМІЧНЕ, СОЦІАЛЬНЕ І КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Туризм як економічне, соціальне і культурне явище включає наступні цілі: оздоровчі, спортивні, релігійні, культурні, пізнавальні. Економіка туризму - особлива система відносин, що виникає у туристичній області у ході виробництва, перерозподілу, обміну та споживання плодів туристичної діяльності. З погляду економічної науки туризм є не що інше, як системний об'єкт вивчення, що дозволяє більш детально вивчити його внутрішню структуру та фактори взаємодії із зовнішнім середовищем [1]. Сучасний туризм впливає практично на всі сфери економічної діяльності, а також: набуває індустріальної форми; виступає одночасно як туристичний продукт та

послуги; сприяє зниженню рівня безробіття; сприяє розвитку та заснуванню нових галузей національної економіки; сприяє перерозподілу доходів між країнами, для яких туризм є основним джерелом поповнення державного бюджету.

Роль економічного туризму незаперечна, так як завдяки розвитку туристичної сфери вивільняються необхідні фінансові засоби, які можуть бути спрямованими на господарські, соціальні та гуманітарні потреби. У секторі туризму працює кожна десята людина на Землі, яка забезпечує кошти для існування ще сотням мільйонів людей. Туризм сприяє зростанню економіки та дозволяє країнам процвітати, дозволяє людям відкривати для себе культурні та природні багатства світу та зближує людей, підкреслюючи спільну людську сутність. Можна сказати, що туризм сам по собі є одним із чудес світу. Ось чому так боляче бачити, як пандемія COVID-19 руйнує сектор туризму. Ця криза виявилася найсерйознішим потрясінням для розвинених країн, надзвичайною ситуацією, особливо для багатьох малих острівних та африканських країн. Для жінок, сільських громад, корінних народів та багатьох інших історично маргіналізованих груп населення туризм є засобом інтеграції, розширення прав та можливостей та отримання доходу. Крім того, туризм є одним з найважливіших елементів для збереження природної та культурної спадщини. Тому вкрай важливо відновити сектор туризму та підтримувати його важливу соціальну та культурну роль [2]. Однак відновлення має здійснюватися таким чином, щоб забезпечувати безпеку, справедливість та відсутність негативного впливу на клімат. Обсяг викидів парникових газів, пов'язаних із транспортом, може різко зрости, якщо відновлення не буде пов'язане з кліматичними цілями. Підтримка мільйонів людей, що залежать від туризму, означає створення умов для екологічних та відповідальних подорожей, які будуть безпечні для приймаючих громад, працівників та мандрівників.

Щоб допомогти відновити туризм, слід сформулювати концепцію його розвитку як економічного, соціального і культурного явища, що розвивається та сприяє: 1) пом'якшенню соціально-економічних наслідків кризи; 2) підвищенню стійкості до потрясінь по всьому ланцюжку створення вартості у сфері туризму; 3) максимального використання технологій у секторі туризму; 4) сприяння забезпеченню стійкості та «зеленого» зростання; 5) зміцнення партнерських зв'язків, щоб туризм міг і надалі процвітати [3]. Розвиток туристичної сфери та досягнення високої якості обслуговування туристів є джерелом доходів бюджету, що свідчить про значну роль економічного розвитку туризму для багатьох країн у цілому. Економічні показники виробничо-обслуговуючої діяльності об'єктів, зайнятих у туристичній промисловості складаються з наступних компонентів: 1) величини туристичного потоку; 2) якості матеріально-технічної бази; 3) фінансово-економічної стабільності діючих туристичних фірм; 4) ступеня розвитку міжнародного туризму.

Економічний розвиток туризму, а також сприятливий вплив його на економіку конкретного регіону проявляється, насамперед, у тому, наскільки повно кошти, витрачені туристами на придбання певного роду послуг, залучені у промисловий, сільськогосподарський і виробничий сектори економіки. Таке залучення можливе за умови, що гроші, витрачені туристами на купівлю послуг та продуктів туристичного виробництва, потраплять до бюджету держави. На особливу увагу заслуговує стан та розвиток міжнародної туристичної галузі, позитивна сторона якої визначається виходячи з: 1) кількості туристів, які виїжджають за кордон; 2) кількості днів, проведених іноземними туристами; 3) загальної кількості коштів, витрачених туристами під час туристичної поїздки. Розвиток економічного туризму має свої переваги, пов'язані з: 1) зростанням грошових потоків, виражених, насамперед, в іноземній валюті; 2) зростанням ВВП; 3) створенням нових робочих місць; 4) реконструюванням структури відпочинку, надання їй форми придатної для використання не тільки туристами, а й місцевими жителями [4]. Економічний розвиток держави та обсяг національних доходів безпосередньо впливають на добробут громадян, які проживають на її території. Економічні дослідження останніх років показали, що найбільше туристів прибуває з країн зі стабільною і добре розвиненою економікою. Існує також ціла низка економічних факторів, що безпосередньо впливають на розвиток туризму, а саме: інфляція; підвищення процентних ставок за кредитами; коливання у курсі обміну валют.

Зазначається, що зміна курсу купівлі та продажу іноземної валюти по відношенню до місцевої і навпаки, призводить до того, що туристи починають з обережністю користуватися послугами туристичних фірм або зовсім відмовляються від поїздки. Потенційні туристи воліють провести час на дачі, доки економічна обстановка не зміниться на краще. Цього ж ефекту слід очікувати у разі зростання інфляційних процесів та зростання відсотків на оплату взятих кредитів. Збільшення вартості туристичної путівки лише на 5% призводить до падіння попиту на неї не менше ніж на 8-10%. Туристичний бізнес вкрай негативно реагує на економічний спад, характерний як для національної, так світової економіки. Розвиток економіки впливає на рівень життя населення, що є свого роду стимулом збільшення туристичної рухливості. Економічний розвиток туристичної сфери визначається на підставі наступних факторів: політичного та соціального становища; рівня міжнародних зв'язків; включеності до міжнародного туристичного бізнесу; рівня державного фінансування туристичної галузі; наявності матеріальної основи створення розвиненого туристичного регіону; можливості створення привабливого туристичного продукту, придатного для інвестування; фінансової доступності; можливості включення місцевого туристичного бізнесу до міжнародного; демографії та соціального рівня розвитку населення; можливості підтримання необхідного рівня безпеки; залучення фахівців необхідного рівня; інших факторів економічного порядку.

Факторами, що впливають на розвиток економічного туризму, є стихійні лиха, катаклізми природного і техногенного походження, війна.

Туризм є специфічною галуззю народного господарства, орієнтованою на використання природних ресурсів без істотного їх перетворення. Результатом наявності туристичної галузі є переміщення споживачів до місця знаходження ресурсів, кількість та якість яких залишається незмінною протягом багатьох років її існування. Гроші, отримані від туристів, є суттєвим вкладенням у місцевий бюджет. Непрямий вплив економічного туризму, або ефект мультиплікації проявляється у вигляді кругообігу витрат туристів у конкретному регіоні, області, державі. Витрати туристів запускають ланцюгову циклічну реакцію і у процесі обороту туристичних коштів виявляються залучені майже в усі сфери економіки. Величина ефекту мультиплікатора пов'язується з кількістю доходів, отриманих від туристичної галузі. Розрахувавши прямий і непрямий вплив витрат у туристичній сфері, можна визначити ступінь впливу туризму на економіку держави, що проявляється у вигляді впливу туризму на платоспроможність, зайнятість та розвиток окремих суб'єктів господарювання та населення [5].

Крім того, туристична галузь надає опосередкований вплив на платіжний баланс, що виражено у наявності різниці між витратами, понесеними іноземними туристами на території держави та витратами місцевого населення поза її межами. Для забезпечення стійких показників туристичного потоку необхідно створити відповідні економічні умови, що дозволяють надавати якісні туристичні послуги великій кількості як іноземних, так і місцевих громадян. Умови складаються з таких показників: 1) створення мережі готелів та хостелів, послугами яких могли б скористатися туристи з різним рівнем фінансової забезпеченості; 2) створення великої кількості доступних у ціновому та якісному плані кафе, ресторанів, у яких туристи могли б приємно провести час, залишити деяку кількість грошей, але не збідніти; 3) створення широких туристичних зон, що включають розважальні, культурні, історичні та соціальні комплекси; 4) розробку загальної туристичної концепції, основою якої має стати певна креативна ідея, креативні туристичні технології, які сприяють тому, щоб залучити велику кількість туристів. Значення туристичної галузі для економіки є незаперечним. Розвиток туристичної індустрії є одним з найважливіших факторів, що сприяє формуванню нової соціально-орієнтованої та інноваційної економіки [5].

Список використаної літератури:

1. Воронкова В. Г. Розвиток туризму як соціального і культурного явища в умовах глобалізації та крос-культурної комунікації. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. 2010. Вип. 8. С.23-35.
2. Воронкова В. Г., Ажажа М. А., Андрюкайтене Регина. Развитие туризма в условиях культурной глобализации и информационного общества:

кросскультурний аналіз. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas. 2016. С.95-100.

3. Гарбар Г. А. Теоретичний аналіз явища гостинності у дискурсі філософського осмислення. Гілея. 2017. Вип. 117 (№ 2). С.174-177.

4. Гарбар Г. А. Гостинність, як соціокультурний феномен: український контекст. Освітній дискурс. 2018. Вип. 4 (№ 3-4). С. 36-42.

5. Гостева Н.П. Олексенко Р.И. Экономический механизм государственного регулирования туристической отрасли Украины. Современный научный вестник. 2013. Вып 13. С.5-15.